

Безлюдний О. І.,
професор кафедри англійської мови та методики її викладання,
доктор педагогічних наук,
ректор Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини,

Кравченко О. О.,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
доктор педагогічних наук,
декан факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Войтовська А. І.,
викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
аспірант
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Рецензент: Коляда Н. М.,
професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, проректор з
інноваційних досліджень та європейської інтеграції Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини

Анотований звіт
центру соціально-освітньої інтеграції та
інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів»

Висвітлено основні проблеми навчання, виховання та соціалізації студентів з інвалідністю. Здійснено аналіз розвитку інклюзивної освіти на прикладі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Доведено, що студенти з інвалідністю УДПУ імені Павла Тичини беруть активну участь у житті університету. Підкреслено важливість системи супроводу навчання та виховання студентів з інвалідністю, яка охоплює та враховує основні моменти, які викликають труднощі у даній категорії при отриманні освітніх послуг.

Ключові слова: студенти з інвалідністю, студентство, освіта, проблеми соціалізації, виховання.

Постановка проблеми. Впровадження інклюзивної освіти в Україні – складне, неоднозначне завдання, що потребує розгляду та розробки нормативно-правових, психолого-педагогічних, програмно-змістових, соціально-психологічних засад.

Стратегічні зміни та новітні тенденції в освітньому просторі України спрямовані на більш ефективне включення людей із особливими потребами в навчальне середовище і в громадське життя суспільства, рівний доступ до отримання якісної освіти [2].

Так, у Законі України «Про освіту» визначено, що інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

Закон України «Про вищу освіту» (2014) [1] декларує, що особа з особливими освітніми потребами – це особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти; тому навчальні заклади зобов'язані створити та забезпечити рівні умови доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення осіб з особливими освітніми потребами спеціальним навчально-реабілітаційним супроводом та створення для них вільного доступу до інфраструктури ЗВО з урахуванням обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. У сучасності проблемам захисту осіб з інвалідністю присвячена значна кількість робіт вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків. Їх, зокрема, розглядають М. Авраменко, А. Ахметшин, С. Богданова, Н. Борецька, О. Головкина, С. Григор'єв, Е. Лібанова, О. Макарова, С. Мельник, К. Міщенко, М. Сапіжев, Г. Сахибзадаєва, В. Сушкевич, П. Таланчук, С. Євсєєв та ін.

Мета статті – розкрити реальний стан навчання студентів з інвалідністю в УДПУ імені Павла Тичини.

Виклад основного матеріалу. Тенденція щодо зростання контингенту студентів з інвалідністю поставила у число пріоритетів діяльності УДПУ імені Павла Тичини необхідність розв’язання проблеми навчання і соціального розвитку цих осіб з дотриманням гуманістичної концепції освіти, в основу якої покладено принцип «від рівних прав до рівних можливостей». Рівень забезпечення освіти для всіх є індикатором пріоритетності загальнолюдських цінностей і досягнутого рівня інклюзивного розвитку закладу освіти.

Відтак, *пріоритетними напрямми* діяльності університету виступають:

1. Організаційна культура:

- створення інклюзивного освітнього простору;
- усунення ментальних бар’єрів на шляху здобуття вищої освіти;
- навчання всіх учасників найкращим способам підтримки різноманіття;
- розвиток культури спілкування в колективі.

2. Освітня політика:

- формування уявлення колективу і соціальних партнерів про сутність і доцільність інклюзивного розвитку закладу вищої освіти;
- формування інклюзивної компетентності викладачів;
- розвиток інклюзивної компетентності студентів;
- набуття інформації про основні труднощі в навчанні і побуті студентів з особливими потребами;
- проведення занять, зрозумілих для всіх.

3. Інклюзивна практика:

- подолання соціально-психологічних бар’єрів доступу до інклюзивного навчання молоді з особливими потребами;
- формування навиків взаємодопомоги в студентському колективі;
- формування навиків включення студентів в мікросоціум ЗВО;
- формування навиків включення студентів у сфери суспільного життя.

Для забезпечення розвитку інклюзивного освітньої політики та базуючись на основних нормативно-правових документах в межах університету функціонують *Науково-дослідна лабораторія інклюзивної педагогіки* (факультеті дошкільної та спеціальної освіти) та *Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів»* (факультет соціальної та психологічно освіти).

У 2014 році було **створено Центр** соціальної та освітньої інтеграції «Без бар'єрів» на базі факультету соціальної та психологічної освіти.

Ідея створення Центру отримала перемогу у XVI Всеукраїнському конкурсі бізнес-планів підприємницької діяльності серед молоді (2014), де у **номінації «Соціальний проект» було нагороджено** авторський колектив факультету соціальної та психологічної освіти: Оксану Кравченко – кандидата педагогічних наук, доцента, декана факультету соціальної та психологічної освіти та кандидатів пед. наук Майю Перфільєву та Оксану Шевчук за проект «Центр соціальної та освітньої інтеграції осіб з інвалідністю».

Метою створення і діяльності Центру є консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, спрямованих на соціально-педагогічну підтримку осіб з обмеженими можливостями щодо їх адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції у освітнє та соціальне середовище, на створення умов для саморозвитку та самореалізації, розвиток соціальної активності, автономності, відповідальності та мобільності осіб з особливими потребами.

Основними завданнями є:

- забезпечити права молоді з функціональними обмеженнями на здобуття освіти в умовах освітніх навчальних закладів у комплексному поєднанні з корекційно-реабілітаційними заходами;
- різнобічний розвиток індивідуальності молодої людини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб;
- збереження і зміцнення морального і фізичного здоров'я вихованців;

- виховання в молоді любові до праці, здійснення їх допрофесійної підготовки, забезпечення умов для їх життєвого і професійного самовизначення;
- виховання особистості як культурної і моральної людини з етичним ставленням до навколишнього світу і самої себе;
- надання у процесі навчання й виховання кваліфікованої психолого-медико-педагогічної допомоги з урахуванням стану здоров'я, особливостей психофізичного розвитку вихованця.

Водночас, діяльність Центру спрямована на розроблення, впровадження і постійне удосконалення системи супроводу навчання студентів з інвалідністю, яка охоплює наступні напрями: технічний, педагогічний, психологічний, медичний, соціальний, реабілітаційний, спортивний. Усі перелічені складові системи супроводу вступають в дію поступово і можуть діяти одночасно, доповнюючи одна одну.

Для вирішення проблемного поля та реалізації поставлених завдань скоординовано діяльність відповідних *секторів*:

1. Науково-дослідний
2. Міжнародної діяльності
3. Зв'язків з громадськістю
4. Навчально-виховний
5. Соціально-побутовий
6. Психокорекційної діяльності
7. Медико-реабілітаційний
8. Культурно-дозвіллевий
9. Волонтерської діяльності
10. Інклюзивного туризму

Укладено низку **угод про співпрацю** з: відкритим міжнародним університетом розвитку людини «Україна» (2015), Центром соціальної реабілітації дітей-інвалідів «Пролісок» в місті Умань (2015). Центр плідно співпрацює із Управлінням праці та соціального захисту населення Уманської міської ради, благодійними організаціями Конфедерацією громадських

організацій інвалідів України, міським відділом освіти, інклюзивно-ресурсним центром, спеціалістами психологічних служб загальноосвітніх навчальних закладів.

Особлива увага зосереджена на вивчення закордонного досвіду у межах **міжнародних стажувань**:

✓ З 01.09.2008 по 01.11. 2008. Стажування Перфільєвої М. В. на базі Колегіуму в м. Гнезно. З 01.09.2009 по 01.11.2009 в місті Варшава. По темі: «Соціалізація дітей та молоді з інвалідністю в Польщі та Україні».

✓ З 09.07.2016 по 21.07.2016 участь у міжнародній молодіжній програмі (Кравченко О. О., Перфільєва М. В., Войтовська А. І., Мельничук І. А., Чупіна К. О.) «У світлі конфліктів» у м. Пекари/м. Краків під патронатом Польсько-Німецької організації молоді.

✓ З 24.11 по 30.11 2018 року. Поліщук Олена взяла участь у програмі «Будуємо мости» Тема програми: Традиції та звичаї інклюзії. Німецько-польсько-чесьсько-українська зустріч молоді. Місце проведення: Кшижово, Польща.

Станом на 2018-2019 н.р. в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини поряд зі студентами з типовим розвитком **отримують освіту 94 особи з інвалідністю за такими нозологіями:** спинномозкова травма, синдром Шерешевського-Тернера, синдром Мак-Кьюна-Олбрайта, цукровий діабет, епілепсія, ураження опорно-рухового апарату, дитячий церебральний параліч, сколіоз, вроджений вивих обох тазостегнових суглобів, легенева гіпертензія, двобічна хронічна сенсоневральна приглухуватість II-III ступеня з раннього дитинства, деформація обох очних яблук, вторинна катаракта лівого ока, глаукома правого ока, хронічний гломерулонефрит єдиної лівої нирки зі стійким сечовим синдромом без МФП, порок серця, дефект міжшлуночкової перетинки з артеріальним скидом, недостатність правої артерії.

У межах діяльності Центру здійснюється **облік особових карт студентів з інвалідністю**, де зазначено вік, курс, вид та групу нозології, соціальні особливості, ставлення студента до обраної професії.

Варто зауважити, що особлива увага приділяється **профорієнтаційній роботі серед учнів з інвалідністю**. Постійно проводяться Дні відкритих дверей на базі ЗОШ регіону та реабілітаційних центрах зокрема. До послуг особливих абітурієнтів можливість проходження профдіагностики на базі Центру професійного діагностування та тренінгових технологій університету, а також здійснюється підготовка до вступу у ЗВО молоді з особливими потребами у межах діяльності Центру довузівської підготовки.

Для **першокурсників розробляються та реалізуються індивідуальні програми адаптації** після завершення навчання в середній школі до нових умов навчання у вищій школі.

В університеті, хлопці і дівчата з важкими формами порушення фізичного розвитку, навчаються спільно в загальних групах, мають комфортний доступ у бібліотеки, навчальні лабораторії, гуртожитки, їдальні.

Водночас, в університеті активно запроваджується дистанційне навчання – цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який може навчатися у зручному для себе місці за індивідуальним графіком, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачами за телефоном, електронною та звичайною поштою, а також очно. Дистанційне навчання відповідає принципу гуманістичної освіти, згідно з яким ніхто не повинен позбавлятися можливості навчатися з причин соціальної незахищеності та неможливості відвідувати освітні установи у зв'язку з фізичними вадами.

З метою наукової розробки актуальних проблем інклюзивної освіти викладачами університету виконуються **дисертаційні дослідження**. Факультет дошкільної та спеціальної освіти: Калиновська Ірина Сергіївна працює над проблемою формування готовності майбутнього психолога до роботи в умовах інклюзивного навчання, Чередник Анна Анатоліївна працює над проблемою

підготовки майбутнього вчителя-реабілітолога до корекції рухових функцій школярів із порушенням інтелекту та Дичок Таїсія Петрівна досліджує проблему підготовки майбутнього вчителя-реабілітолога до корекції рухових функцій школярів із порушенням інтелекту. Факультет соціальної та психологічної освіти: «Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи в умовах інклюзивної освіти засобами тренінгових технологій», аспірант Таран А. М. та «Гендерна соціалізація студентської молоді з особливими освітніми потребами в умовах ВНЗ», аспірант Войтовська А. І.

Суттєві досягнення має Центр у руслі **студентської наукової діяльності**. Зокрема, проект Центру «Розвиток Центру соціальної та освітньої інтеграції осіб з особливими потребами» виборов I місце у номінації «Соціальні проекти» на II Всеукраїнському дистанційному конкурсі учнівських та студентських робіт з соціальної педагогіки у 2015 році. Також у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт зі спеціальності «Соціальна робота» (м. Ужгород) здобуто I місце – Чупіною Катериною, студентка ФСПО (2018). Тема наукової роботи «Інклюзивний туризм як засіб соціально-психологічної реабілітації студентської молоді з інвалідністю в умовах закладу освіти». Науковий керівник – доц. Кравченко О.О. 27 березня 2018 року у ВНЗ «Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна» відбулася підсумкова науково-практична конференція «Актуальні проблеми інклюзивної освіти» в рамках Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей. Серед тринадцяти обраних робіт захищала своє наукове дослідження з питань інклюзивного туризму студентка V курсу факультету соціальної та психологічної освіти Катерина Бендерська (науковий керівник М. В. Перфільєва – к.пед.н., доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи).

Участь у такого виду заходах є надзвичайно важливою для молодих науковців. Адже це можливість поділитися власним досвідом, розширити горизонти для майбутніх наукових тематик та познайомитися з учасниками для подальшої співпраці.

27-29 жовтня 2016 року відбувся **I міжнародний науково-практичний симпозіум** на тему «Актуальні проблеми впровадження Інклюзивного Реабілітаційно-Соціального Туризму в Україні», який був проведений в м. Умані на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Цій події передувало **створення Асоціації «Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму»**, де серед засновників, таких як Комунальний заклад «Черкаський обласний центр медико-соціальної експертизи Черкаської обласної ради», Національний історико-культурний заповідник «Чигирин», Шевченківський Національний заповідник м. Канів, Національний дендрологічний парк «Софіївка», Громадська спілка «Всеукраїнське науково-практичне об'єднання Інклюзивного туризму інвалідів і чорнобильців України», Благодійний фонд «Підтримки програм соціального захисту осіб постраждалих від аварії на ЧАЕС та інвалідів» співзасновником виступив і Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (факультет соціальної та психологічної освіти).

Результатом проведення Симпозіуму стала прийнята Резолюція, яка є основою для затвердження координаційним комітетом обласної державної адміністрації з питань реабілітації інвалідів та громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (розпорядження Черкаської ОДА від 17 листопада 2014 р. № 466 – Протокол № 7 засідання від 11 листопада 2016 р.), практичного плану дій для впровадження Інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму в Україні як соціальної та реабілітаційної послуги та проведення його апробації в Черкаській області як пілотному регіоні в рамках виконання Національного плану дій з реалізації Конвенції ООН про права людей з інвалідністю.

Відтак у грудні 2017 року на засіданні вченої ради університету прийнято рішення про **перейменування Центру** у такій редакції – Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів».

Ініціативна група Центру у 2015 та 2016 рр. стала **переможцем конкурсу проектних пропозицій для включення в календарний план управління у справах сім'ї, молоді та спорту Черкаської обласної державної адміністрації** із проектом «Впровадження центру соціальної та освітньої інтеграції для студентів з інвалідністю «Без бар'єрів».

Завдяки отриманню грантової допомоги Черкаської облдержадміністрації, студенти університету розробили і апробували маршрут інклюзивного туризму – екскурсійні поїздки до музею трипільської культури с. Легедзино, а також до міста Черкаси на перегляд вистави у Черкаському академічному обласному українському музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка, для знайомства з Черкаським художнім музеєм та місцевими пам'ятками культури. Також молодь отримала нагоду прослухати концерт, присвячений І. Шуберту і доторкнутись до музичного мистецтва як слухачі.

Поїздки мали на меті не лише доторкнутися до прекрасного, а й допомогти студентам з інвалідністю навчитись взаємодіяти зі своїми колегами, адже у ході поїздки проводився тренінг, спрямований на комунікацію та створення сприятливого психологічного клімату в групі. Усі студенти з зацікавленням брали участь в тренінгу, а по його завершенні зазначили, що дізналися багато нового один про одного, навчилися знаходити виходи з складних та конфліктних ситуацій в групі.

Також важливим етапом реабілітації стала поїздка в Черкаський художній музей, адже студенти не тільки споглядали на картини, а й створювали свої, адже малювання є відомим арт-терапевтичним методом, мистецтво дозволяє в символічній прихованій формі реконструювати травматичну конфліктну ситуацію і відшукати її рішення через нове структурування самим студентом. Творчість виступає як один із засобів подолання страху, який з'являється у зв'язку з наявністю внутрішнього конфлікту. Під час проведення рефлексії кожен учасник описував свої відчуття під час виконання роботи та інтерпретував свій малюнок.

Традиційними також є соціально-психологічні тренінги на території Національного дендрологічного парку «Софіївка» (м. Умань), які сприяють згуртуванню колективу, визначенню лідерських якостей, рівня комунікації в групі, в тренінгах використовуються арт-терапевтичні техніки, елементи майстер-класів, робота з природними матеріалами. Соціально-психологічні тренінги є невід'ємною частиною реабілітації, вони допомагають учасникам краще пізнати себе, своє оточення, навчають шукати вихід з кризових життєвих ситуацій та соціалізуватися в новому для себе середовищі.

Вже традицією стало проведення Центром соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини **студентського конкурсу соціальних проектів «Подорожуємо без бар'єрів».**

В 2017 році більше 14 груп з різних курсів факультету соціальної та психологічної освіти взяли участь у розробці проектів для осіб з різними нозологіями. Учасники поєднали і соціально-психологічну реабілітацію і рекреацію, і туризм у своїх наукових роботах. А вже у 2018 році було 18 бажаних груп взяти участь. Унікальність цього конкурсу полягає в тому, що участь у розробці та захисті проектів також брали студенти з інвалідністю.

Наразі продовжується реалізація програми Центру «Відкриваємо світ разом», основна мета якої – культурно-емоційний розвиток особистості молодої людини, її становлення на шляху до самовдосконалення. За цим напрямком створено студентське Бюро інклюзивного туризму. Головною метою такого виду діяльності є створення маршрутів інклюзивного туризму Черкащиною.

Постійно організуються екскурсійні поїздки: до м. Черкаси (музей образотворчого мистецтва) та Буцького каньйону; екскурсії «Умань туристична» (Уманська картинна галерея, Василіанський монастир, планетарій УДПУ імені Павла Тичини. Знято відеоролик «Що студентство знає про інклюзивний туризм?»

Студентство активно долучається до **волонтерської діяльності**. Центром соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального

туризму «Без бар'єрів» було організовано акції «Посмішка» до дня Обіймів, акція до Всенародного Дня батька, «Мудрі повчання», «Я щасливчик», «Selfy із викладачем». Підготовка новорічних листівок. Підготовка ляльок-мотанок до Дня матері. Проведення кулінарного ярмарку на підтримку дітей та молоді з інвалідністю.

Уже стало традицією щорічно на базі факультету соціальної та психологічної освіти організовувати **фестиваль творчості «Рівні між собою ми. Будемо разом Я і Ти»** (у 2018 році був уже п'ятий фестиваль). Захід є регіональним, у якому беруть участь студенти та діти з інвалідність та показують свої творчі досягнення.

Університет сумлінно виконує усі розпорядження Міністерства науки і освіти України щодо забезпечення інклюзивної освіти. Відповідно до **Постанови «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності»** від 30 грудня 2015 р. № 1187, то згідно пунктом 2 «...вимоги щодо доступності до навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення вводяться в дію під час провадження освітньої діяльності через три роки після набрання чинності цією постановою для закладів освіти, які вже мають ліцензію на провадження освітньої діяльності. Звіт про стан підготовки до виконання Ліцензійних умов, затверджених пунктом 1 цієї постанови, щодо доступності до навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення подається до органу ліцензування через шість місяців після набрання чинності цією постановою...».

У пунктах 33,53,69,80 зазначено, що «Заклад освіти повинен забезпечити доступність навчальних приміщень для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, зокрема безперешкодний доступ до будівлі, навчальних класів (груп) та іншої інфраструктури відповідно до державних будівельних норм, правил і стандартів, що повинно бути документально підтверджено фахівцем з питань технічного обстеження будівель та споруд, який має кваліфікаційний сертифікат, або відповідною установою, уповноваженою на проведення зазначених обстежень. Інформація про умови

доступності приміщення для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп розміщується у місці, доступному для візуального сприйняття дорослим, що супроводжує дитину».

У цьому відношенні усі навчальні корпуси обладнанні пандусами, завершено ремонт спеціалізованих санітарно-гігієнічних кімнат у відповідності до вимог доступності та Універсального дизайну.

Відповідно до листа Міністерства науки і освіти України «Про необхідність забезпечення доступності навчальних приміщень» та виконання Ухвали Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини з питання «Про організацію супроводу студентів з особливими потребами» закуплено матеріали для вивчення шрифту Брайля та таблички із назвою кожного факультету. Так студенти зможуть вивчати світ людей із порушенням зору. А наш університет став доступніший для цих осіб.

Сьогодні університет працює над проблемою **встановлення скляного підйомника-ліфта** у навчальному корпусі № 3. У цьому контексті розроблена проектно-кошторисна документація. Від університету у співпраці із громадськими організаціями здійснювалося подання заявок на отримання грантової підтримки до Глобальних фондів: «КУСАНОНЕ» (допомога уряду Японії), американський фонд «Монсанто», американський фонд «AORPHON» тощо. Наразі триває робота над пошуками донорів, так як самотужки університет не в змозі реалізувати великовартісний проект.

Гуртожитки університету також пристосовані до потреб студентів з інвалідністю: наразі вони проживають у кімнатах на першому поверсі. Постійно здійснюється **супровід умов проживання студентів з інвалідністю в гуртожитках**.

Для студентів з інвалідністю є можливість **реабілітації на базі структур Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради**, а саме Центру професійної реабілітації у межах укладеної угоди.

На засіданнях ректорату постійно розглядаються питання щодо створення умов для навчання такої категорії студентів.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини дає можливість даним студентам не тільки отримати відповідну кваліфікацію, сучасну професію, а й допомагає у працевлаштуванні. В університеті навчаються студенти з особливими потребами з усіх регіонів України, своїм фахом вони обирають як правило спеціальності: «Соціальна робота», «Психологія» і «Спеціальна освіта», тобто, отримавши професію, зможуть самі працювати у закладах соціальної сфери і допомагати людям з обмеженими можливостями. Про завершений цикл реалізації програми Центру свідчить кількість випускників, які наразі працюють у реабілітаційних центрах, закладах соціальної сфери, закладах освіти. У цьому відношенні зв'язок із випускниками продовжується у межах реалізації такої форми роботи Центру як сприяння професійній адаптації.

Висновки. Таким чином, цілісно побудована система соціально-психологічної підтримки студентів з інвалідністю дозволяє їм досягнути високих результатів не тільки в навчальній, а й у творчій та професійній діяльності.

Разом з тим, колектив Центру усвідомлює усі виклики і проблеми, що стоять на шляху до створення інклюзивного університету:

- існує методологічна та психологічна неготовність педагогічних працівників, так і предметників до викладання ряду дисциплін для студентів, які мають певні обмеження;

- державні програми та плани не містять конкретних показників, за якими можна було б виміряти реальний стан впровадження інклюзивної освіти в Україні та здійснювати незалежний моніторинг з боку громадськості;

- пристосування архітектурного середовища для потреб студентів із обмеженими можливостями та спеціальне матеріально-технічне забезпечення інклюзії в університетах.

- необізнаність суспільства щодо змін у системі освіти;

- проблема толерантності в навчальних закладах, тобто адекватного сприйняття дитини з особливими потребами однолітками, учителями, викладачами;

- питання необхідності вивчення досвіду інших країн, з обов'язковим врахуванням здобутків вітчизняної дефектології та корекційної освіти (наприклад, по стандартам спеціальної освіти), а також розробки власних моделей, враховуючи економічні та фінансові можливості держави.

Ми вважаємо за доцільне в подальшому розробити програму підготовки педагогічних працівників до роботи з такою категорією студентів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 28.02.2019.).

2. Калмикова Л. В. Теоретичний аналіз проблеми інтеграції дітей та молоді з особливими потребами в освітніх закладах // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. – № 3 (5). – К. : Університет «Україна», 2014. – 226 с.

Безлюдный А. И., Кравченко О. А., Войтовская А. И. Аннотированный отчетцентра социально-образовательной интеграции инклюзивного реабилитационно-социального туризма «Без барьеров».

Освещены основные проблемы обучения, воспитания и социализации студентов с инвалидностью. Осуществлен анализ развития инклюзивного образования на примере Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины. Доказано, что студенты с инвалидностью УДПУ имени Павла Тычины активно участвуют в жизни университета. Подчеркнута важность системы сопровождения обучения и воспитания студентов с инвалидностью, которая охватывает и учитывает основные моменты, которые вызывают трудности в данной категории при получении образовательных услуг.

Ключевые слова: студенты с инвалидностью, студенчество, образование, проблемы социализации, воспитания.

Bezlyudnyi O. I., Kravchenko O.O., Voitovskaya A. I. Annotated reportCenter for Social and Educational Integration andinclusive rehabilitation and social tourism «Without barriers»

The main problems of study, education and socialization of students with disabilities are highlighted. The analysis of inclusive education development on the example of Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna was conducted. It is proved that students with disabilities of UDUU named after Pavlo Tychyna take an active part in the life of the university. The importance of the system of supporting the education and training of students with disabilities, which covers and takes into account the main points that cause difficulties in this category when receiving educational services, is emphasized.

Key words: students with disabilities, students, education, problems of socialization, education.